

Казки про добро і зло

Панна з яйця

ПАННА З ЯЙЦЯ

Був король, мав їдного сина. Ходив той син скрізь, але не міг собі здібати якоїсь панни, щоби вженитися. Ліг він спати, і приснилося йому ві сні: "Іди в ліс на польовання, там далеко в лісі є маленька хатина. А в тій хатині на вікні є три яйця, з тих яєць будеш мати жінку..." Встав рано королевич, каву випив, дубельтівку взяв на плечі і пішов на польовання. Ішов, ішов лісами та й лісами. Вже змучився, але ще его кортить далі йти. Перейшов ще трохи, глянув - вже видно хатинку. Утішився дуже, зачав хутше йти. Приходить він до теї хати, акурат до вікна, дивиться: лежить на вікні три яйця. Взяв королевич яйця в торбу і пішов назад додому. Йде він, йде, але кортить его одне яйце розбити. І він розбив їдно яйце. Як йно розбив те яйце, з него вискокля панна, слічна така, що ему зара сподобалася. Але вона крикнула: - Води! Води! А нігде води нема. Та й умерла. А він собі подумав: "Маю ще два..." Іде далі, іде лісом, кортить его знов друге яйце розбити. І він розбив друге яйце, а з нього вискокля панна ще краща. Крикнула знов: "Води! Води!" - а води нема, і вона теж умерла. Іде він з тим їдним яйцем, щоб хутче до води дістатися. Вже зачав бічи, летить, але настеріг: блищиться вода далеко, Стир, великий став, а вже кортить его третє яйце розбити. Прибіг він до теї води, довго не розмисляв, чоботи на діл, сподні закачав, пакується в воду... І розбив він третє яйце. Як вискокля панна, то він на неї хлюпнув три рази водою, і вона ожила, краща від тамтих двох і краще вбрана. Вийшли вони з води, він вдягнувся, вони собі посідали (гниле дерево лежало) і стали собі дещо говорити обоє. Говорили вони, говорили, але, нарешті, треба йти. - Ходім, - каже до неї королевич. - Я так не можу йти, - відповідає панна, - йди додому і скажи вдома, щоб робили баль, а ти приїдь по мене. І допіру я сяду і поїду з тобою. Він її покинув і пішов додому. Та як прийшов додому, то розказав татові втіху. І вдома з теї радості починають баль. А він сказав запрягати четверо коней у повіз, сам сідає і ще дві свахи. Та й їдуть до ліса по ню. А там стара баба пасла гуси в лісі, там, де вони говорили обидвоє. Та баба все слухала, що то вони говорили. Як королевич пішов додому по повіз, а баба здерла з неї всі сукні та й кинула ту панну в воду і втопила. А сама ся вбрала в її сукні і сіла на тім самім дереві. Він приїздить до неї, дивиться, - а то стара баба. Королевич вдома розказав, яка то гарна панна, а тепер з неї стала стара баба. Свахи стали з нього сміятися, але він собі подумав так: "Пан Біг мені дав таку слічну панну з яйця, може, то Пан Біг перемінив..." Але его щось тягне, кортить до теї води. А та стара баба до нього примовляє: - Мужу мій, мій коханий, сідай коло мене! Він подумав щось, взяв її за руку, сідають вони в повіз, і поїхали додому. І подивився тато, подивилася мама, і жодної нема втіхи... І він смутно ходить. Але, проте, вони шлюб взяли. А королевич з того собі ніц не робив, йно на польовання ходив. Але раз ему приснилося вночі: "І там до теї води, там є твоя жінка втопляна, а з неї риба стала злота. І ту рибу злапай, і будеш мати жінку." Встав він рано, снідання випив, нікому ніц не казав, дубельтівку закинув на плечі і торбу, і пішов в ліс. Приходить там до теї води, на те саме місце: ходить риба злота понад берегом і до него промовляє. Він вліз у воду, вона до него прийшла, і він її злапав. Приніс ту рибу додому і пустив її в саджалку. А та стара знала все, що робиться. На другий день рано, він випив кави, взяв рушницю і торбу на плечі і пішов на польовання. А та стара сказала кухареві піти злапати ту золоту рибу і справити з неї обід. Вона сама ту рибу зарізала (а то була теньга риба) і віддала кухарові. Але, як кухар справляв ту рибу і шкрябав, то їдна луска скочила за вікно. Приходить королевич з польовання на обід, сідають до столу, а льокай ставить рибу. Він ся дивить, що є риба на тарілці і питає: - Що то є за риба? А вона повідає: - Мій мужу коханий, я казала злапати ту рибу, котра плавала в саджалці, і справити на обід. А він з того всього заломав руки і теї риби не їв, і зробився мертвий. А з теї луски, котра впала за вікно, як на кухні шкрябали ту рибу, виріс до раня такий явір, який чисто відвалив стіну, як став рости, і гілляки пішли вгору. А королевич встав рано, побачив, що росте явір, і каже: - Нехай той явір росте!.. А сам взяв торбу, рушницю, поснідав і пішов на польовання. Як він уже

пішов, стара сказала, щоби явора стяти. Як йно явора стинали, скочила їдна тріска і впала до сусідки на город, вдовиці. Вертає королевич з польовання - а явора нема! Заломив руки, але що ж? Вже нема, вже пропало! А та вдовиця вийшла собі в неділю на свій город, ходить по городі, дивиться, як то слічне, зелене все... І почула вона, що на городі пахне щось таке... Вона бере одну квітку нюхає, другу: ні, не мають того запаху. Шукає сусідка, що то так пахне? Зближається, підходить ближче до теї тріски, а запах їй аж в ніс б'є. Взяла ту тріску, а то тріска пахне так дуже таким чудовим запахом! Бере її і думає собі: "Треба ту тріску вложити у скриню, то буде шмаття пахнути..." І вона так зробила. Та вдовиця мала їдну корову. Як вона гнала ту корову на росу, задумала собі, що вона має зварити, як прижене корову назад. Жене корову з роси, вертається додому, дивиться: обід зварений, челюсті замащені, в хаті чисто, позамітано файно, як має бути, - все, що вона собі зміркувала. Виходить на вулицю тая вдовиця, питається сусідів, чи не був хто в хаті? Але сусіди повідають: - Хто би там пішов до вашої хати вам щось робити, обідати варити? Вона на другу росу пігнала знов корову, знов собі зміркувала, що має зварити на обід. Приходить, пригонить з роси корову, - знов то само: зварено і замащено і заметено чисто, якби сама була вдома. Вона виходить на вулицю і знов розказує, що знов так зроблено, як вчора. А сусіди їй радять: - Вижени корову, дай зайняти, а сама засядь у сінях, то злапаєш, хто то буде. Третій раз виганяє вдовиця корову, зміркувавши, що то має зварити на обід, але не і йде сама з тою коровою, а хутенько дала заняти і вернулася, та й сховалася у сінях. Нараз зі скрині щось як вдариться. Зробилася панною і пішла в сіни комин відтикати, а з тих суконь блиск ударив на сіни! Та стара вдовиця злякалася і не вилізала. А панна зварила обід, чисто позамітала і тогди сама у скриню назад сховалася. Допіру вже, як в хаті спокій, тихо, стара вдовиця вилізає з кутка. Виходить на вулицю і розказує всім сусідам, що то є за новина. Одні кажуть: - То є щось лихе... А другі кажуть: - Ні, то неправда, бо то є зараз рано, і то ніц не є лихе. Ти засядь на другий ранок і злапай, і будеш видіти, що то є щось добре. Вона то зробила на другий ранок. Вигнала корову, а сама сховалася знов в сінях. Аж тут панна вилізає зі скрині і насамперед до комина: відтикати комин! Відіткнула, а стара за нею; та до хати, а стара за нею. Панна навтьоки через хату до скрині, хотіла сховатися, а стара її - лап! І злапала її. Зачала панна розказувати. Звідки то вона походить: з яйця до риби, з риби до явора, з явора до тріски, а з тріски прийшло знов на ню саму, на панну. Каже панна до старої по тім розказі: - Я, мамунцю, сідаю напишу лист, дам вам, і ви той лист занесете. А як вас варта на брамі не пустить, то ви дуже просіть, щоби вас варта таки пустила. І той лист нікому не давайте, тільки тому молодому паничеві в руки самому. Вона сіла і написала лист до него, до королевича: "Я є тутай, в сусідстві, але ти мене взяти не можеш, тільки розкажи своему отцеві і мамці, нехай зачинають баль нині. Як будуть гості з'їздитися ввечір на баль, то ти приїдеш з повозом по мене, і ніхто в тім не буде знати, звідки, що зробилося". І та стара вдовиця взяла лист. Приходить під браму, - не хоче варта пустити. Зачала вона плакати, умлівати, що вона має просьбу до самого короля молодого. Варта бачить, що то є бідна вдовиця, ще й до того сусідка: може, якась кара, може, має якусь просьбу велику - і пустила. Приходить на другу варту - друга не хоче пустити... Але потім подумали вояки собі: "Перша пустила, отже і друга може безпечніше пустити". Приходить на третю, а вони подумали: "Дві пустили, отже і ми пускаєм". Приходить вона до палацу, пустили її аж до самого панича. Склонилося, віддала той лист паничеві в руки. Він взяв той лист, поглянув на него, зара дуже втішився. Пішов до свого покою, замкнув двері і лист перечитав, дуже зрадувався. Закликав він свого отця і матір. Дав їм лист, вони обоє перечитали. І зара на дух листи розіслали, теліграми скрізь по всіх панах: на вечір баль! Як ввечір зачало ся панство з'їздити, він наказав заложити у повіз четверо коней і послав по ню дві свахи. Як вона приїхала, то всі ся дуже втішили, що є така красна. Скрізь є баль, співи там, байки, музика грає, а та стара сидить собі за столом, як королівна, ніц ще не знає. Приходить старий король до гостей і

став на середині гостинної салі, перепросив усіх, щоб стало тихо: має щось говорити... І каже так: - Що тому зробити, коли душа душу загублює? А стара королівна каже (вона не знала, що то на неї буде): - Випровадити в чисте поле того чоловіка, котрий душу загубив, і Прив'язати йому два огири до рук і два огири до ніг, щоб йому рознесли кості. По тому, як вона то вимовила, взяли її зі столу запідбоки, випровадили в поле і так зробили, як вона казала. А всі зібралися у повози до церкви на шлюб. І стали собі жити обоє.

Записано Осипом Роздольським у с.Берлин, (сучасного Бродівського району Львівської обл.) у господаря Гната Романіва. Грудень 1894 р. Стиль запису збережено.